

Tyúkszemle

Most is megpróbálkozott az öreg: bakancsait a kezében tartva, talpát összezúgorítva közeledett az ajtóhoz. Nem is csapott semmi zajt. Hanem az ajtó! Amint a kilincshez ért, azonnal csikordultak a vasak, pattogtak a deszkák. A szoba felerősítette a hangokat, a pattogás-reccsenés még visszhangzott is a falon, s talán újra megbillentette ijedt-ügyetlen ujjaival a kilincs vaspálcáját, mert a zörejek megint ismétlődtek.

Az ádámcsutkjája is csettent nyelés közben, a lélegzését zihálásnak hallotta. Szökni akar a saját tanyájából már harmadik reggel, s lám, nem sikerül. Ki gondolná, hogy ez ilyen nehéz? Értették pedig egymást mindig a vén épülettel. Legénykorában, ha későig elmaradt, a levélajtó hang nélkül kerítette belül, soha nem nyikorogta föl az apját. Pár éve, hogy végképp magára maradt, záratlan felejtette néha a külső ajtót. Jaj, micsoda lármát csapott, ha egy ráérő szomszéd mégis átnézett estendőn! Sikoltott, morgott, dörömböltette a hasán a kopogtatást. Még azt is jelezni tudta, a vén Szalay érkezett-e, vagy az a fél-nótás Persze-Kovács. Eltűntek aztán a közeli tanyák, s ajtó, ablak, ágas, rostély mind elszoktak, elvadultak az embertől.

Csikorog, pattog, nyekereg az ajtó! Ellene dolgozik. Micsoda bolond deszka. Megveszett ez. A kutya is akkor fordul a gazdája ellen, ha megvesz, vagy igen öreg, amikor látása-hallása megromlik, s a szaglásában sem bízik már. A kutya arra való, hogy őrizze a házat. A tanya pedig, hogy óvja az embert. Vastrácsok szolgálnak az ablakon jó harminc esztendeje. Erős vaspálcák, ne bújhasson be senki köztük. Most is a dolgukat teszik, mégis a gazda ellenére vannak. Mert kifelé éppúgy elrekesztik az utat. De hát tisztességes szándékú ember miért is építené úgy a házat, hogy abból alkalmasint elszökni is tudjon. Mert most az kellene. Három napja ugyanígy próbálkozott, nem sikerült. Tegnap a rácsot akarta kibontani. Bekészítette este a hidegvágót, de nem sokra ment vele. Ha csak a marka erejével feszegette, alig engedett valamit a fal. Ha meg a tenyere vastagával ütötte, menten lármát csapott. Hajnal felé megkoccant az egyik vaspálca. Nyomban utána fölcsettant az ajtó, s beugrott rajta a főhadnagy úr. Azonnal lőtt is a pisztollyal. Föl a plafonba, igaz, de ő ettől is úgy megrettent, majd elterült. A füle tán most is cseng belé, akkorát dörrent itt a parányi szobában az a marha revolver.

Ki kell nyitni az ajtót, s elinalni. Még mindig ez látszik legkönnyebbnek. Este jócskán ivott a főhadnagy úr. (Így hívja már legtítkosabb gondolataiban is, pedig az első napon csak Rohadt Gazembernek nevezte magában.) Ivott, ivott, de neki is muszáj volt leönteni vagy öt-hat stampedlivel. Pirkadatig aludt, mint az ájult. Ennyi idő a másiknak is elég. Bár az decis pohárral itta, s mindig fenéki. Lássuk hát, milyen mélyen alszik . . .

— Hova, hova, barátocskám? Hohó! Ennyire beöltöztünk? Akkor hát nem pisilni akar a fiúcska, mi? — Abban a pillanatban fölült, amikor az öreg rés-

nyire nyitotta az ajtót, s a fejét kidugta rajta a középső szobába. Akkor már látta a zsinetet is, amely a kívül való kilincstől a fekvő ember lábához vezet, s most kissé megfeszítve, megemelte a takaró sarkát.

— Hohó, Pista fiam! Jó találmány, mi? Ha te egy centire megnyitod az ajtót, ez már megfeszül; ha kettőre, már húzza a lábamat. De ha ilyen marhán megrántod, hogy már a nagy tökfed is a rés közé fér, akkor az már nekem fáj, és akkor én a fejedet szétduzzantom, mint egy rossz köcsögöt! Értetted?

Fölemelte a pisztolyt, de nem lőtt. Csak artikulátlan hangja kerengett még egy ideig, aztán csend lett. Az öreg visszahúzta a fejét, s beillesztette helyére az ajtót.

— Bújj ki! — hallatszott kintről.

Fürgén rántotta meg újra a kilincset.

— Marha! — ordított most már teljes erőből a fekvő, s újra megemelte a fegyvert. Madzagos lábát lerántotta az ajtó a földre. Most igazán feszült a zsinór.

— Hívni tetszett...

— Tetszett a fene, marha! Mikor tanulsz már illetet: méltóztatott!

— Méltóztatott, főhadnagy úr...

— Nem főhadnagy! Százados! Mától kezdve. Megjegyezve?

— Igen, méltózat... százados úr.

— Nahát! Bújj vissza, s ne leskelődj nekem, mert tényleg lepuffantalak. Még egy órát szunditunk, aztán ébresztő. Majd én szólok, ne félj. Mars be!

Dehogy tudott tovább szundítani az öreg. Hallgatta az ólak felől érkező zajokat, s várta az ébresztőt. Hasra fordult, majd félkönyékre támaszkodva bámulta, milyen rendíthetetlen nyugalommal teszi dolgát az óra sétálója. Tik-tak, egy-kettő. Ennek aztán üvölthet, lövöldözhet a plafonba. Ez nem gyorsít, nem lassít semmit az ütemen. Jár, ahogy kell. De hát könnyű neki: gép.

„Fölebredt, hallom a neszezését. Nyög, ropogtatja a derekát. Csak nem feküdte el? Istenem, ha fáj valamije, akkor még borzasztóbb. Leoldotta már a madzagot, biztosan. Kimehetnék talán. De nem lehet. Várni kell, hogy ő szóljon. Felülni azért szabad. Ha jön, majd vigyázzba vágom magam. Azt nagyon szereti. Olyankor még a hangját is leereszti. Majdnem emberi lesz a hangja, elmarad belőle a kerges rikácsolás. Most iszik. Nyilván vizet. Ég a pokol. De mégis inkább pálinkázik megint. Pengett a pohár. A szekrényt nyitogatja. Mi a fenét akar? Vagy háromszor átkutatta már. Vadászpuskát keresett. Fél a fegyvertől. A csákányt, nagyfejszét, kisbaltát még az első napon elásatta velem. Az ásót a kútba dobta. De keres azóta is. Nem hiszi, hogy semmi fegyver nincs a tanyában, csak az ő pisztolya. Koporcol valamivel. Most meg kopog. Ez a csizma lesz! Az első nap megtetszett már neki. Akkor csak a talpát méregette az övéhez, most biztosan felveszi. De a fene bánja, csak...”

— Hé, te vén naplopó! Gyere csak! Gyere már, nincsen madzag, ne félj. De mozogj ám, mintha élnél!

Az öreg kicsörtetett.

— Önts egy pohárral, fiam! — intett a kredenc felé.

— Igen, méltóztassék... — lötyögtette reszkető kézzel az öreg, oldalt pislogva figyelte közben, mint bajlódik a másik a csizmával. Azt vette elő valóban, az ünneplő csizmát.

— Bátran, bátran, ne sajnáld! Na, isten, isten! Áááh! Nem rossz a pálinkád, na! Sajnálsz tán? Önts még eggyel, de fürgén ám! Nahát! És most kefe, rongy, subick, aztán nekiugrani a csizmának. Egy-kettő! Aztán ragyogjon ám, hogy fésülködni tudjak benne! Na, mozgás, mozgás, vén ganajtúró, mert ha én meghajtalak, kikezdi a szél a mejjed lécit!

Csak addig hagyta abba a rikácsolást, amíg ivott.

— Tudod te — folytatta —, miért szereltek le engem ötvenkettőben? Nem tudod, ugye? Hát megmondom neked: mert úgy meghajtottam egy szar ko-

paszt, hogy lepedőben vitték el. A fene gondolta, hogy valami megyei góré kölyke. Ámbár gondolhattam volna. Kis nyeszlett pali volt. Pedig be se mutatkoztam neki igazán. Amiket mi kaptunk Jutason, barátocskám! Az igen! Attól lehetett vért pisálni! Leszerelték a rohadtak, le. De kapálni azért még ők se küldtek. Tudod, mi voltam én aztán, öcsikém? Megmondom neked: igazgató lettem! Igazgató, barátom, a gépállomáson. Hogy sorakoztak a traktorok, ha én kiadtam a parancsot! És a traktoroslányok... Hej, mert voltak ám, hé! De olyanok! Jóhúsú pipik! Ha én azt mondtam: tyúkszemle következik, azt se tudták, meddig piruljanak... A te lányaid nem voltak traktoristák? Nem, ugye? Egyik se. Gondoltam. Kisasszonyok lettek azok mind, ugye? Azért nem nyitják rád az ajtót. Összekaparta a vén kutya a stafírt, a falusi házat, most aztán megdögölhet. Hát ebben az egyben egészen biztos lehetsz, kiskomám. Már abban, hogy meg fogsz dögleni. Mégpedig hamarosan. Balázs elvtársal együtt, kiskomám. Úgy bizony. Tudod, ki az a Balázs elvtárs? Nem tudod? Ugyanolyan ganajturó paraszt, mint te. Brigádos volt nálam a kis szennyes. Én adtam neki kenyeret, lakást. Én! És mit csinált? Elvitetett, barátocskám. Hálából bekaszliztatott. A kiállításon valami cimborája sugdosott neki, hogy fölismert engem, én adtam parancsot hármójuknak, de ők megszöktek a pácienssel együtt. Hát nem az ilyet kellene fölakasztani? Az ilyet, aki a parancsot megszegi és még dicsekszik is vele. Jól jött Balázs elvtársnak ez a sugdolózás. Nagyön jól jött! A székembe ülhetett. No, majd kipenderül onnan nemsokára. De ki ám! Megdöglik veled együtt. Mert te sem úszod meg, vén poszogó, a fajtád istenit, te redves!

Az öreg apró szusszanásokkal csutakolta a csizmát. Ragyogott már a bőr, akár a tiszta varjútoll. Isten tudja, mikor fényesítette így ki utoljára. Ritkásan, ha templomba ment, éppen csak annyi ideje maradt, hogy a fejét, orrát megijessze egy zsákdarabbal. Kenőcsöt tán évek óta nem mutatott neki. Hogy fénylik most! Szinte sajnálja, amiért azelőtt úgy elhanyagolta. Amikor még az övé volt. Volt? De hiszen az övé marad ez, csak kicsit szétrugdossa a százados úr. Majd veret rá aztán féltalpat, ha végre egyedül marad. S kitisztítja majd magának is alaposan. Ha már így tud ragyogni, hát ragyogjon neki is. Mert azt egy pillanatig sem hitte az öreg, hogy őt is agyonlövi ez a vadállat. Hinnie kellett volna, de nem hitte. Nem bántja, nem fogja megölni. Megalázza, még sokszor, az eddigieknél is jobban megalázza, hiszen állandóan arra forog az esze kerekre, hogy újabbakat találjon ki. De meg nem öli. Nem rontja el a játékát. Mert ahhoz neki élő emberre van szüksége. Évekig ült börtönben. De nem is annyira ült, inkább dolgozott keményen, látszik az ujjain, izmain. Vigyázzban állt az örök előtt. Ha nem volt cellaparancsnok, akkor még a társa előtt is. Ha meg parancsnok volt, akkor kis mitugrász őrzetőknek jelenthetett feszes vigyázzban, apró engedményekért alázkodott meg, egy dicséző szóért pitizett. Uralkodni akar végre. Parancsolni! Korlátlan úr akar lenni, mint hitte, hogy az volt valamikor. Efféle ember csak akkor boldog. Mint a kakas az udvarban: nem baj, mekkora a szemétdomb, amelyen kukorékol, fontos, hogy azt érezze, övé a domb, egyedül csak az övé.

— Te vóltál a háborúban, öreg?

— A másikban, az olaszon...

— Hát lehet-e a parancsot megtadni? Na? Ugye, hogy nem? Hát akkor pékaügetés körben! Egy-kettő! Nagyobbakat rugózni, hé! Mozogjanak azok a rozsdás civil izmok! Na, vissza! A balnak a sarka elég sápadt még, gyere, csutakold! Na, csak nem fáradtál el ennyi kis hancúrozástól? Csutakold, öcsém, csutakold! Hát fiad van-e? Az se volt a háborúban? Lányaid vannak, hárman? Persze, mondtad már. De azt nem mondtad még, hogy miért nem hozod őket de ki? Na, miért nem? Hát idefigyelj! Fél napot kapsz rá: legalább két lányt hozol. Az egyik délelőttre, a másik délutánra. Rendben? Éjszakára nem kell. Jriember olyankor alszik vagy kártyázik. Értve vagyok? Holnap reggel itt vannak a lányok! Értve?

— Százados úr... — állt fel az öreg. — Méltóztattam említeni már, hogy...

— Kuss! Este nyolckor, azaz húsz óraker indulás, reggelre itt vannak a bőrök... Hohó! Álljon csak meg a menet! Hát minek nézel te engem, vén trottyli? Verébnék? Azt hiszed, olyan könnyű engem átrázni? Hát nem, fiacskám! De nem ám! Tudom már, miért dumáltál te nekem a kurva lányaidról! Hogy küldjelek értük. Persze. Hohó, barátocskám! Csakhogy elszámítottad magad! Hoztad volna a nyakamra a fakabátosokat, igaz-e? Ezt jól kiterveltéd, vén poszogó! De ráfázol, annyi szent. Ezt megígérhetem. Halljad tehát: szigorított munkarend a mai napra. Először is: szemlére sorakoznak a tyúkok mellett a galambok és a malacok is. Igen: a malacok is, mind. Értve? Fél óra múlva jelented, hogy felsorakoztak, indulhatok a szemlére. Értve vagyok?

— Százados úr kérem, méltóztassék...

— Kérem? Micsoda szó az, hogy kérem; marha civil! Értettem, és pont. Mit kérsz te? A pofádra egyet, vagy mi a fenét? Föl! Hátra arc! Indulj!

A tyúkokkal nem volt sok baj, azok már megszokták a hajcihőt. Az öreg egyenként kihordta őket az ólból, s lábukat a kerítés léceihez kötött madzagra hurkolta. Hamarosan készen is állt a sor. Mintha tizenegy kotlót pányváltak volna egymás mellé. A kakas állt elől, s a kopasz nyakú vén tyúk a legvégén. Erre ügyelt az öreg nagyon. Tegnapelőtt azért kapott letolást, mert a kopasz nyakú kettővel előbb állt. Ez hát rendben lenne. De hogyan bír a hat süldővel? Nincs annyi kötél az egész tanyában. A madzag is fogytán, de a malacoknak az nem is megfelelő. Folytassuk inkább a galambokkal, hátha el is felejtí a süldőket addig. Szerencsére a csaptató alatt sütkéreznek a straszerek. Egy rántás, és már bent is vannak a kalitkában. Most aztán föl a padlásra, s osztogatni nekik a béklyót.

„Talán nem is kell oda mindegyik. Leviszek öt-hat darabot, s elég lesz. De miért nem öntöttem neki újabb adag pálinkát? Ha elnyomta volna az álom! Mert éhes nem lesz tizenegy óráig, de inni még tud ilyenkor is. Miért nem adtam neki még egy pohárral? Igaz, hiába. Iszik, mint a ló, de mindig van annyi ereje, hogy kiténferegjen a szemlére. Istenem, istenem! Mit meg nem tesz az ember azért a nyomorult életért! Hát miért? Hány évem lehet nekem? Öt? három? Talán csak egy. Miért nem állok oda: hát akkor lőj, te állat, lőj ide, legyen már vége az egésznek! És mégse állok oda. Nem! Fenyegethet, durroghat, nem bánom. Túl akarom élni, az anyja istenit! Hogy is mondtuk béreskorunkban? Egy esztendőt még a villa hegyén ülve is kibír az ember. Ennek pedig nincs egy esztendeje. Biztosan nincs. Na nézd csak, az öreg posta! Vajon tudja-e még a járást a falusi házhoz? Elmenne-e még? Nem hiszem. Szabadon jár már itt is. Most már ezt tartja otthonának. Esetleg, ha jól elbűbolnám, s kidobnám a lyukon. Egy cédulát kötnék a szárnya tövére... Ijedtében esetleg visszatalálna a faluba. János észrevenné, befogná, szólna a... Na, hol az a plajbász? A fene ott ette volna meg, hát nem ebben a nadrágban fűrészeltém én a deszkát a másnap... Ebben voltam pedig. Akkor meg lent maradt a kecskebak mellett, vagy az istállóablakban. Le kell mászni érte...”

— Azt a lacibetyár, bitang hétszentségít a fajtádnak, vén kapcabetyár! Hol az úristenben mászkálsz? Itt vagy már? Nahát, akkor sorakozó a szemlére. De sebesen, mert megbiztatlak, hogy az a...

— A galambok még... százados úr...

— Majd holnap. Délután gyakorolsz velük.

— De a parancs úgy szólt...

— Kuss! Elég lesz ez a banda. Állj az élre! Vezényszó, aztán jelentés! Az öreg a kakas mellé állt, kihúzta magát, megigazította fején a bárányszapát, s kiáltott:

— Szakaszz, vigyázz!

— Állj! Marha! Nem szakasz, hanem század! Értve? Nahát.

— Század, vigyázz! Középre nézz! Százados úrnak alázatosan...

— Visszakozz! Marha! Nincs nak-nek! Nem megmondtam? Százados úr, és kész. Értve? Na, halljuk végre tisztességesen, mert...

— Igenis! Százados úr, alázatosan jelentem, a létszám tizennégy...

— Hülye! Már számolni se tudsz, hülye parasztja? Veled együtt tizenöt, nem? Vagy te nem számítasz? Hát te mi vagy? Tán csigabiga? Az vagy tényleg, vén taknyos csigabiga. De az is valami. Eggyel több. Na, halljuk újra!

Ismételt az öreg, magát is beleszámolva a létszámba. A százados úr viszonnyal egyenesen állt, aztán majdnem szabályos balra át-ot csinált, s lassú léptekkel megindult az egység előtt. Arca szigorú volt, a tekintete kemény. Az öreg a háta mögé lépett, s ment utána, igyekeztén lépést tartani, úgyelve azonban arra is, nehogy a sarkába lépjen az előtte haladónak. A százados a hatodik tyúknál állt meg, s rábökött a pisztollyal:

— Ez megy a hadtápra, a többinek oszolj!

— Értettem, igenis!

Feloldozta sorban a tyúkokat az öreg, csak a hatodikat, a hosszú taréjú vöröst hagyta a pályván. Az talán érezte, hogy halálra ítélték, erősen vágyott vissza a többiek közé, s nagy lármával ugrott neki újra meg újra a zsinórnak. De az bizony mindahányszor visszarántotta. Az öreg sandítva nézte a tyúk vergődését. Nem is tudta, mit is kívánjon igazán a repdeső tyúknak: sikerüljön megszabadulni neki, vagy maradjon inkább, hiszen így is, úgy is egy a sorsa.

— Idefigyelj! — rúgta meg enyhén a lábszárát a fényes csizma. — Na, nem hallod? Mit bámolod azt a tyúkot? Tán ez a szerelmed? He? Na, mondjad csak! Ismertem egy ilyen vén krampuszt, mint te, az hetenként agyondögönyözött egy jércét. Te is úgy szoktad? Na? Nézzük akkor, fiacskám. Mindig szerettem volna látni a vén krampuszt... Mit vonogatsz a szemöldöködet, mi? Ne meresszess énrám ilyen szemeket, mert kiszúrom, te! Komolyan beszélek, hé! Na, fogd azt a tyúkot gyorsan, mert beléd ereszték. Vén rogyant kakas! Előttem nem akarod, mi? Na, gyerünk, gyerünk, mert...

— Százados úr! — horkantotta az öreg, s azonnal görcsbe rándultak az ujjai. Érezte, hogy melegszik bent az agya, s fülében apró kalapácsok kezdnek munkához.

— Ideges vagy, mi? Na, gyerünk, mert...

Az öreg mereven állt még egy pillanatig, akár a filmszalagon megállított futó alak, amely a következő másodpercben aztán hirtelen villanással lendül mozgásba. A kis itatóvályúhoz ugrott, azt kapta föl hirtelen, s emelte a feje fölé. Mindent elviselt pedig idáig. Most azonban agya és izmai oly határozottan tiltakoztak a parancs ellen, hogy semmi nem állíthatta meg feszülő, pattanó karját. A paraszt nem kényes. Ha arra kényszerül, hogy egy edényből egyék a disznókkal, megteszi. Meghált ő egykor a legbűdösebb istállóban, falt olyan kenyérből nemegyszer, amelyet kutya, macska, disznó megpocskolt előtte. Az első háborúban elhullott lovakból kanyarítottak főznivalót. Nem jóízűen, de megette azt is. Megalázta magát életében elégszer, s meg most is, ennek az örültnek a parancsaira. De nincs tovább! Most szétcsapja a vadállat fejét, s elföldeli a dudvában az ipsét pisztolyostul, hátizsákostul. Megtették ezt a régi öregek gyakran. Pár éve is kikerült egy csontváz a földből, amikor a görét nagyobbították. Valami finánc lehetett, bár puska is volt mellette.

Felkészült az érzés fogadására: csattanást és recsenést fog hallani, meleg nedvek csapnak az arcába, s nyögést hall majd, amint a másik összeroskad s eldől. Füléből, orrából vér folyik, rúgkapál, mint a fültövön talált kacsa, mielőtt végképp kinyúlik. Hogy sajnálta valamikor roham után az efféle vergődőket! Saját embert, ellenséget egyaránt. Ezt a férget nem fogja sajnálni. Isten és a törvény is így ítélne bizonyosan. Lelkiismeret-furdalása nem lehet soha.

Mielőtt a várt recsenés bekövetkezett volna, elsötétült szeme előtt az udvar, s meg is billentek a szemhéja mögé zárt akácfák. Fájdalom hasított az

ágyékába, éles, metsző kín. Kiejtette kezéből a vályút, hasához kapott, s úgy összegörnyedve zuhant a földre. Itt kapta a második rúgást. Most az arcába. Egészen közletről hallotta a reccsenést, mintha bent a fülében roppant volna valami. Kézfejen érezte a meleget, s meg is látta lassan kiszürkülő szeme világánál a piros patakot.

Szerencsétlen, apró állatnak érezte magát az első derengő pillanatokban. Semmit nem tudott még, arra sem lehetett érkezése, hogy megállapítsa: nem pusztult el, az élet épp most óvakodik vissza beléje. Szemével is látta már az innenső világot újra: elferdült pántokkal az ólajtót, közelebb a hasra fordult kisvályút, s a pár csizmát, ahogy némi tétovázás után lassú hátraarcot csinál, s kilépked kicsinyke látómezejéből. Mozdulni nem bírt. Gondolkodni sem. Az érzés mocorgott csak benne: földön mászó kis féreg ő, akinek nincs joga lázadni. A hangya ne érezze magát lóbogárnak. Legyen tudatában, hogy ő csak hangya. Legyen képes felmérni a saját parányiságát. Hiszen tudja, hogy a célszerűen lépegető gyerekcipő szétaposhatja, s hogy szétmorzsolhatja a bádogbőrű ujj, ha megkaparintja ingderékban, kenyeresruhában, ablakpárkányon. Ő most érezte, milyen kicsi a hangya.

A szem által befogott világban ismét föltűntek a csizmák. Súlyosabb nyirkogással érkeztek, s közelebb is jöttek. Annyira, hogy a szem reteszei be is záródtak tőle. Ezzel egyidőben hideg áramütés érte az öreget, amitől fejét hirtelen megrázta, s fel is kapta. Félkönyekre támaszkodva egyenesen fölfelé is nézhetett már, s ahogy a vízcseppeket prűszkölve szétkente az arcán, láthatta maga előtt a százados urat, aki vödröt lóbál a kezében, s akinek kissé hátra-döntött tuskó teste fölött az elkeskenyedő arc rángatózva röhög.

— Nem döglöttél meg, vén krampusz, ne örülj! Itt vagy a markomban újra, te disznó! Te nagy marha! Hát mit akarsz? Miért akarsz megdögleni? Hős nem lehetsz, azt megsúgom neked. Akkor se, ha elpatkolsz. Te csak áldozat lehetsz, kiskomám, akár a kutyád, amit lepuffantottam. Az áldozatokat pedig nemigen őrzi ám meg az emberiség emlékezete. Csak a hősokeket és a hóhérokat jegyzi föl a történelem. Csak a hősokeket és a hóhérokat. Te csak áldozat lehetsz, öcsikém, az pedig nem egy jó beosztás... Na, fölállni már, hé!

Az öreg megkapaszkodott a kerítés léceiben, s jókora erőlködéssel tápázkodott fel.

— És most idefigyelj, vén szemétláda: eszedbe ne jusson még egyszer kezem emelni rád, mert... Golyót nem pazarolok rád, arra ne is számíts. Hanem a csizma! Ha még egyszer működésbe hozom, hát nem hagyom abba ilyen hamar. Nem állítom meg addig, amíg szét nem rugdosom azt a mocskos pofádat! Értve vagyok? He?

— Igenis, alázattal...

— Eridj a kúthoz! Mosd meg azt a redves pofádat! A véredet is utálom, te! Ez a szerencséd. Csak azért hagytam abba, mert utálom a véredet. Érted?

— Igenis...

— Lódulj!

Vánszorgott az öreg. Jó időbe telt, amíg a kúthoz ért, s a vályúból markolva végigpaskolta az arcát hideg vízzel. A szájába is hörpölt valamennyit, s kiköpte. Barna foltokat hagyott a cementlapon.

— Nem döglesz bele, ne félj. Aztán összeszedni magad, nem lipantoskodni itt, hé! Frissen, legényesen. Értve? Nahát. Gyere ide! Gyere, na! Nézd meg őket — intett a pisztollyal a süldők felé. — Melyiknek lehet a legszebb karmonádlója?

Tétován állt az öreg. Nekitámaszkodott az akol oldalának, elosztva súlyát a deszkafal és a rogyadozó lábak között. Igen szerette a kis kezest, a foltos oldalú, tömzsi ártányt. A kiskonyhában nevelte vagy két hónapig, hogy utolérje a többit. Tejet adott neki s jó zsíros ételmaradékot. Az is megtörtént, hogy csak a malac kedvéért suhantott egy fazék levest, ő maga hideg kosztan élt

napokig. Beszélgetni lehetett ezzel a süldővel. Ahogy csak lóval, kutyával tud szólni az ember. Most mégis a kezesre mutatott, szinte gondolkodás nélkül.

— Ez a legjobb.

— Azért! — húzta föl a szemöldökét a százados, mint aki azt is hozzáteszi: láttam én, tudtam én, csak ellenőrizni akartalak.

Bámult az öreg a süldők között a téglapadlóra. Várta a további kérdéseket. Az agya tompán, üresen zúgott, mint a zárlatos villanymotor. Nem tudott, s nem is akart gondolkodni rajta, vajon mi okból érdeklődik a másik a malacok felől.

Megtudta mindjárt.

— No, akkor ezt fogjuk megenni szerencsés megmenekülésem örömére. Vagy te nem örülsz, hogy életben maradtam? Mi? Azért! Velem fogsz lakomázni és örvendezni te is — mondta a százados, és a pisztoly csövén alig igazítván valamicskét, markát a sarki oszlopon nyugtatva, flegmán lapockán lőtte a foltos oldalú süldőt. Az nem is nyekkent. Lerogyott két első lábára, s oly hirtelen, s mókásan vágta oldalra magát, mintha csak játékból nyúlna el, katonásdit játszó gyerek módjára. Társai horkanva ugrottak egyet a váratlan dörrenésre, aztán megálltak mind, szoborra merevedve. Kevés várakozás után azonban újra lépegetni kezdtek, s halk röffenésekkel fogták körül az eldőlt cimborát. Az egyik nyalogatni kezdte a téglára ömlött vért.

— Mi lesz már? Hozd onnan gyorsan, aztán gyereünk munkára! Kezdheted földolgozni. Ma sültet kérek, az gyorsan kész. Holnap aztán majd csinálsz kolbászt, töltött káposztát. No meg májas hurkát! Mert azt igen szeretem.

— Igenis — bölintott tüsténkedve az öreg, ahogy a dermedtség után benne is oldódni kezdett a görcs, amint a süldőkben.

Bement az akolba, s kihúzta onnan a meglőtt, s ekkorra már teljesen kiszívott állatot. Hatvan, talán hetven kiló is meglehet, úgy találta.

— Hé! Mielőtt hozzáfognál... Magadtól persze semmi nem jutna eszedbe, ugye, hülye paraszt? Letérdelni! Itt előttem. Na, mozgás, mozgás! Na, halljuk szépen: százados úr...

— Százados úr...

— Fogadom, hogy ezentúl hűséges katonája leszek, és gondolatban sem fogok kezet emelni...

— ...kezet emelni...

— ...és köszönöm, hogy meghagyta hitvány életemet, pedig tudom, hogy kegyetlen halált érdemeltem volna...

— ...érdemeltem volna... — dűnyögte utána az öreg, felnézve a másikra, miközben — bár erre nem is kapott parancsot — összekulcsolta a kezét, akár a templomban, az oltár előtt szokta.

— Na, rendben, felállhatsz. Kezdd munkához, hogy ehessünk is végre. Unom már a sok bűdös csirkét meg a rántottáidat. A zsír is avas. Na, mozgás, fiacskám, mozgás!

— Százados úr, alázattal... el méltóztatott rakni a késeket...

— Várj, hozok egyet. Melyik kell?

— Az a kopottas élű... Olyan rézpánttal van összefogatva a nyele...

A pisztolyt mindvégig maga előtt tartotta, amíg bement, s kihozta a kést. Ledobta az öreg lábához, majd hátrébb lépett valamennyit. Mintha valóban fegyvert dobott volna a másiknak. Az öreg fölvette a szerszámot, s megtapogatta az élet. A vályúhoz ment vele. Kicsit megfente a kést, aztán munkához látott.

A keze és a szeme tiltakozott: pocskéolás ez, ilyen korban levágni a süldőt. Vének ilyen sonkát lenyesni, ilyen semmi szalonnát hasítani, ilyen parányi oldalasokat nyisztelni; az agya azonban mindent helyénvalónak talált már. Dehogy tiltakozott, dehogy sajnálkozott! Arra ügyelt csupán, hogy a szem és a kéz pontosan tegye a dolgát: alapos legyen a kopasztás, gyors a darabolás, mielőbb asztalra kerüljön a friss pecsenye, amelyből talán még ő is részlehet.

A százados úr elunta nézni a bíbelődést. Visszavonult. Sandított utána az öreg, s ahogy bemenni látta, mindjárt engedélyezett valamicske kószálást az eszének. A gondolatok persze rendetlen bakugrásokkal táncoltak odabent. Képeket mutattak föl, amelyekben régi és egészen új ábrák keveredtek olyanokkal, amilyenek a valóságban nem is fényképeződhetnek. Előjött a kisvályú is, vele a történet, amely nemrég lejátszódott. Valami következtetés is adódott hozzá: ha nem sikerült, most már soha nem sikerülhet. Korábban, különösen az első napokban gond nélkül megtehetette volna, ha erősen elhatározza, s meg is tervezi. De talán nem is akarta. Így is van: nem akarta. Szökésen törte a fejét inkább, s másokat akart hívni, hogy tegyék meg helyette. Pedig akkor még! Amikor a szerszámokat vizslatta s rettegte. Arról legalább eszébe juthatott volna. Maradtak még kézbevalók. De ő akkor nem akarta. Az itatóval igen, de hirtelen haraggal, s valamire való terv nélkül. Nem sikerülhetett. Nincs tovább. Nem próbálkozhat újra. Nem akar? Nem mer? Nem tud? Eldönteni sem lehet. De érzi: nincs tovább.

— Hé, gyere csak be! Gyere, gyere, mit bámulsz? Kell egy kis pihenő neked is. Ül le ide a sámlira. Úgy. Na, igyál, nesze! Hogy áll a pofád? Nem vérzik már? Na, látod. Igyál, akkor majd nem eszi a fene. Vegyél rá egy kis fertőtlenítőt. Ne mondd aztán, hogy rossz az egészségügyi ellátás, ha jönne a vöröskereszt... Na, igyál!

Ittak.

— Kemény fából faragták azt a nagy hülye fejedet, hallod! Hát nem a tyúkszemem találta el a kókuszkodat, a hétszentségit neki! Ég már vagy két hete különben is, a szattyáncsizmád meg egyébként is betette neki a kaput. Most meg ez az ügyetlen rúgás. De te voltál az oka, nyavalyás! Rángattad a fejedet! Na, húzd le a ballábast!

Az öreg nekibakult. Háttal, ahogy kell. Lehúzta, s tartotta kezében a csizmát.

— Idenézz! — dugta az orra alá a másik a lábát. — Látod? Volt ilyen tyúkszemed valaha? Nem? Nahát akkor nem is tudod te, mi a fájdalom, kisöcsém. Mert ez úgy ég, mintha parazsat kötöztek volna rá, s állandóan fújtanák, hogy életben maradjon s egészen. Érted? Elhiszed? Na, zsirt hozz gyorsan! És tiszta ruhát. Kend be óvatosan. De nagyon óvatosan, mert ha megnyomod, s belényilall, hát kirúgom a maradék fogaidat, az hétszentség! Tekerd rá a ruhát, de finoman. Úgy, úgy... Vigyázzva, te marha! Auuuú! Fájdalomcsillapítót, de gyorsan! Önts már abból a pálinkából, na! A nagyobbik pohárba, hé! Add ide gyorsan! Na. Most pedig vissza a csizmát. De finoman! Auuuú! Önts még egygel, hamar! Nahát. Te most nem kapsz, hiába lesed. Még megvágnád az ujjadat, s tudod, hogy utálok a véredet. Azt hiszem, a végén nem is foglak agyonlőni. Mert az sem megy vér nélkül. Inkább felakasztalak. Jó? Na, önts még, ne sajnáld már megint! Aztán pedig mozgás, gyerünk munkára! Mit tátod itt a szádat, mi?

— Igenis, méltóztattal...

„Kiment az öreg. Most nincs, aki öntsön. De legalább az üveget a közelbe tette volna. De nem. Dehogy teszi ide a vén piszok! Visszarakta a kredencre. Mint valamikor! Smucig dög! Ismerem a fajtáját. Öntenek az embernek egy stampedlivel, s abban a pillanatban dugják vissza az üveget, aztán vissza a szekrények mélységes fenekére, nehogy még azt gondolja a vendég, pazarlók lakják a házat. A fene a gúzuló rohadt fajtáját az egész bandának!”

— Hé! Gyere csak vissza, öreg! Hallod? Hát akkor csipkedd magad, ne kívánd, hogy kimenjek érted!

— Méltóztassék...

— Hát te azt hiszed, hogy én fogok mászkálni a beteg lábammal a kredencig meg vissza? Vagy úgy gondoltad, hogy ne igyak többet?

— Nem, dehogy...

— Ismerem a fajtádat, rohadék. Ismerem én jól. Jártam én a szeminá-

riumra is. Onnén tudom, hányszor elcseszték az urak, hogy nem sütöttek meg, nem négyeltek föl valamennyiötöket. Rablóbanda! Gyilkos, csavargó népség! Csak ne lapíts, te is az vagy, az! Vagy nem te akartál engem... Te, te féreg, te ganajturó bogár, te! Gyere csak közelebb, úgy, és most nesze! Te szemét! Nesze! Elszámítottad magad, ugye, fiacskám? De el ám! Na, itt van már az az üveg? Adjad, aztán pucolj kifelé, tudod, hogy utálok a véredet. Töröld le a kezem, gyorsan! Eh, a fene a vékony bőrödöt, de könnyen szakad. Na, kifelé, kifelé, mert ha megint fölbosszantom magam, hát nem állok le olyan hamar. Csak ne utálnám annyira a véredet! Na, gyerünk, mars ki!

Hangosan röhögött, ahogy az öreg kisurrant, s berántotta maga mögött az ajtót. A rúgás óta valahogy görbében jár, ami nem is csoda. És olyan finoman lépked, mint valami beteg, púpos macska. De van azért még kezdősebesége, ha jól kézben tartja az ember, s keményen szól rá. Hahaha!

Csak a tyúkszem! Már a harmadik pohárral issza, a jobb lába enyhén zsibbad is, talán bajos lenne már fölállni vele, hanem a másikban oly elevenen szállítják az égő fájdalmat az idegszálak, mint villanyáramot az ezüsthuzal. Be kellene kiabálni az öreget újra. Húzza le a csizmát, s oldja le a kötést, hátha könnyebb lesz úgy. De hát egyfene az, tapasztalatból tudja. Akkor még ez a parányi zsibbadás sincs, amit a lábbeli szorítása ad. Fölszabadul a megkeményedett bőrön valamennyi túhegyes idegvégződés, s millió hajszáldróton indítja a kínok metsző áramát.

Inni kell újra, s megint a nagyobbik pohárral. Az sem baj, ha elalszik a bódultságtól, legalább addig sem kínozza a kicsi parázs. Inni hát! De a pálinkának se íze, se büze már. S ami még nagyobb baj: az ereje sem érződik igazán. Mintha kesernyős ásványvizet öntözne magába. Csak nem hígította tán föl ez a vén krampusz? Mert az efféle arra is kapható. De mégsem lehet, hiszen alig lötyög már az üveg alján. Több lenne, ha az öreg házassította volna.

Na nézd már, nézd! Hát elmegy előlem az asztal! Majdnem mellé raktam a poharat... De minek ide a pohár egyáltalán? Püff! Így ni, hagy szóljon! Elég nekem az üveg. Nem kocsmában vagyunk, hogy méricskéljni kelljen... Nem mentem el, pedig hogy elhatároztam: ha egyszer kiszabadulok, egy egész napot töltök valami jobb kocsmában. Mert az olyan kis büdöseket, amelyekben olajos a padló, és szénnel fűtenek, azokat nem szeretem. Úgy gondoltam, hogy egy egész álló napot töltök ott. Nyitástól záróráig. Reggel pálinkázás, mondjuk úgy tíz-tizenegy óra feléig, aztán valami jó kaja, utána pedig jöhetnek a fröcsök! De rengeteg ám! Csúcsjavításig! Mert huszonhárom volt már egyszer. Délről hajnal háromig. De most megdönténék minden létező rekordot. Meg én! De majd... Fontosabb dolgok is vannak ám! El ne felejtjük például Balázs elvtársat! Dehogy felejtjük! Kicsit rendbe jön a lábam, aztán elindulok. Lepufantom a vén kecskét, ráfordítom a kulcsot, azt bele a kútba, aztán gyerünk! Csak azt tudnám, hogyan áll már a helyzet? De nem tudom, mert sajnált ez a vén kupec néhány rongyos százast azért a néprádióért. Mert nem kell ennek a kultúra, csak a pálinka meg a zaba! Balázs elvtársat meghívom majd egy korsó sörre, mint valamikor a régi szép időkben. Megiszunk, mondjuk hárommal, aztán sétálunk egyet... Hahaha! Egy kicsinykét, egy cseppecskét sétálgatunk. S beszélgetünk. Közben persze sétálgatunk. Óméltósága Balázs elvtárs jó hosszan sétálgat, egészen föl, föl Szent Péterig... vagy a kommunista mennyországban más lehet a portás? Biztosan van ott is valaki. Odasétáltatom Balázs elvtársat. Előbb azért beszélgetünk. Látni akarom a pofáját, amikor megérti, hogy a játszám elvesztette. Hogy örökre elvesztette. Revans aztán nincs! De nincs ám! Patkányt csináltak belőlem? A föld alá küldtetek? Hát én majd döglött patkányt csinállok belőletek, s úgy küldelek a föld alá. Úgy bizony! Én! Mert én *vagyok!* De vagyok ám! Végre azt is megmutathatom, hogy *ki* vagyok. Bemutatkozunk végre, elvtársak. Na, ki mer elém állni? Senki, ugye? Patkányok! Hullajelőtek... Azért az öreget megse nyírom itt ki. Talán inkább magammal viszem. Megmutátom nekik, hogyan tisztel engem földig

hajolva az, aki már ismer. Majd aztán nekik is bemutatkozom. Azt mondom nekik: jegyezzék meg az elvtársak, hogy én én vagyok! Nálam a fegyver, nálam a hatalom. Mint a verebet! Mint a malacot! Hogy rúgta le a bocskort az a süldő! Na, ugye! Nálam nem zsebóra helyett van a pisztoly. Dísznek! Én használni is tudom. Ezek a tisztcskék: hahaha! Ha egyenként párbajozhatnék velük, kiirtanám, leteriteném az egész hadseregüket.

Újra ivott. Hörgött, amikor ismét megszólalt:

— Ha akarom, szétlövöm ezt az egész rohadt világot! Elém ne merjen állni senki... Te tyúkszem! Te kis bolhapiszoknyi szemét! Hát mit képzelsz te, mi? Mindenkit legyőzők, mindenkit kiirtok, lábaim előtt hever az egész rohadt világ, és kegyelemért könyörög, te pedig elém akarsz állni? Hát azt már nem! Majd megmutatom én! Meg bizony! Idefigyelj!

Lőtt. A golyó a tűzhely előtt szántotta a földet.

— Na, várj csak! Majd most nem mozdulsz el, azt garantálom!

A dörrenés után csendben maradt valameddig, aztán kezdett irtóztatóan üvöltöni:

— Eltalállak! Akkor is eltalállak, ne bízd el magad! Félreugrassz, hogy a bokámat trafáljam el? Na, megállj, te piszok!

Ismételt megint. A csizmából dőlt már a vér. Belelőtt harmadszor, majd negyedszer is. Aztán hátradőlt a rozoga vackon, s elcserisededett.

Az öreg fölkapta a fejét az első lövésre, de nem hagyta abba a munkáját.

„Szórakozik már megint. Biztosan a falra célozgat, mint a minap. Két tárral lőtt ki a konyhában, mert nem találta el a piktoroláson azt a kunkort, amelyik valami Balázs elvtársra hasonlít... Lődözön csak, a fene bánja... Hoppá! Tán meglőtte ez magát? Ilyen vonítást pálinkától nem csap az ember. Talán eltalálta a kezét? Megeshet. A tenyerére szokta támasztani a csövet, amikor céloz. Ám, ha így lenne, már rohanna kifelé, hogy mossam, kötözzem. A tyúkszemmel is úgy odavan, nem bírja a fájdalmat. De hát annak hiába ad parancsot... Puff! Megint. És... elcsöndesedett. De egészen ám. Nem röhög, nem kiabál. Csak nem...? Azt ugyan nem tette. Nem tartozik a természetéhez. Meg kellene nézni. De óvatosan ám, mert ha a falba lövöldözött, s elszundított aztán, akkor nagy lármát csap az ébresztőért... Lássuk csak. Az alsó üvegkocka törött. Annak a sarkán kéne belesni. Ahá: féloldalt fekszik a vackon. Kezében a pisztoly. Mintha tényleg szundítana. Húha: a lába! Egyadta vér az egész konyha. Mi az isten csudáját csinált ez? A lábát találta el? De hogyan vajon? Ennyi vért! Hiszen tán nincs is ennyi vér egy emberben... Ez elvérzett. Ennek vége. Jóságos isten... ennek vége...”

Megfogta a kilincset, de mégsem nyitott be. Visszaballagott az ólajtóból eszkábált asztalhoz, amelyen szanaszét heverték a süldő darabjai. Új csoportosításban rakta szét őket. Úgy határozott, hogy lesüti az egészet. Jobban eláll. Kicsit tényleg avas a régi zsír, de erre a célra megfelel. Pontos mozdulatokkal dolgozott, s egy idő után röstelkedve figyelt föl rá, hogy munka közben fütyörészni kezdett. Fütyörészni az udvaron, amikor halott van a házban? Abba is hagyta, mert földagadt szájából különben is tökéletlenül jött ki a kóta. Azt pedig ő sosem szerette.